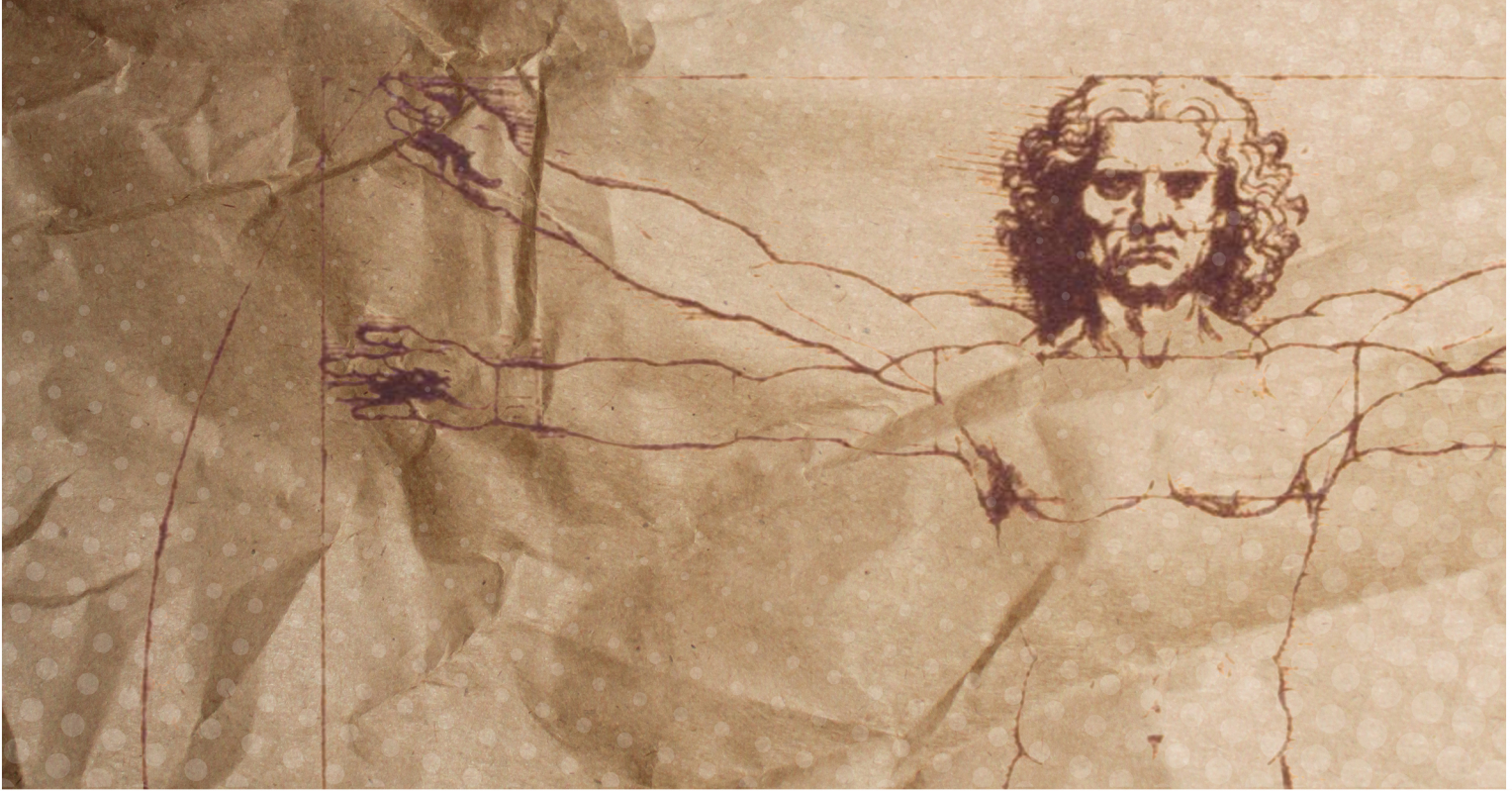

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

2. ULUSLARARASI FELSEFE, EĞİTİM SANAT ve BİLİM TARİHİ SEMPOZYUMU

**2nd INTERNATIONAL SYMPOSIUM
on PHILOSOPHY, EDUCATION,
ARTS and HISTORY of SCIENCE**

SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ **PROCEEDINGS**

3-7 MAYIS 2017
MAY 3-7, 2017

ÜNİVERSİTE PARK

EDUCATIONAL PROCESS

ANT

PEGEM
AKADEMİ

MUGLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

MUGLA SITKI KOÇMAN UNIVERSITY
MUGLA / TURKEY

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
FELSEFE VE BİLİM TARİHİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

MUGLA SITKI KOCMAN UNIVERSITY
FACULTY OF EDUCATION
FACULTY OF LETTERS AND HUMANITIES
RESEARCH AND APPLICATION CENTRE FOR PHILOSOPHY AND HISTORY OF SCIENCE

SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ KİTABI
PROCEEDINGS BOOK

Kapak Tasarım / Cover Design: Kahraman KILIÇ

Yayına Hazırlayanlar / Prepared by: Hüseyin Gazi TOPDEMİR
Yahya ALTINKURT
Çağlar KAYA
Elif İLİMAN PÜSKÜLLÜOĞLU

Basım Tarihi / Publication Date: Haziran / June, 2017

Sempozyum, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Koordinasyon Birimi tarafından 17/074 kod numaralı proje ile desteklenmiştir. Araştırmacılar kuruma teşekkür ederler.

The symposium has been granted by Muğla Sıtkı Koçman University Research Projects Coordination Office through Project Grant Number: 17/074. The researchers thank to the institution.

Sempozyum bildiriler kitabında yer alan tüm çalışmalar sempozyumda sunulmuştur. Sunulmayan çalışmalar bildiri kitabına dâhil edilmemiştir. Sempozyum bildirileri kitabında yayımlanan yazılarla ilgili bütün sorumluluklar yazar ya da yazarlara aittir.

It is hereby notified that all papers included in the proceedings book were presented orally at the symposium. All responsibilities related to the papers published in the proceedings book belong to the author(s).

Sempozyum Onursal Başkanları / Symposium Honorary Presidents

Amir ÇİÇEK	Muğla Valisi
Dr. Osman GÜRÜN	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanı
Prof. Dr. Mansur HARMANDAR	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörü

Sempozyum Başkanları / Symposium Presidents

Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN	MSKÜ Eğitim Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Sebahattin ÇEVİKBAŞ	MSKÜ Edebiyat Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR	MSKÜ Felsefe ve Bilim Tarihi Araştırma Merkezi Müdürü

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanları / Presidents of Symposium Organizing Committee

Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR
Doç. Dr. Yahya ALTINKURT

Sempozyum Düzenleme Kurulu / Symposium Organizing Committee

Doç. Dr. Aycan ÇİÇEK SAĞLAM
Doç. Dr. Erhun ŞENGÜL
Doç. Dr. Ergin EKİNCİ
Doç. Dr. Necdet AYKAÇ
Doç. Dr. Kasım YILDIRIM
Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR
Yrd. Doç. Dr. Abbas ERTÜRK
Yrd. Doç. Dr. Abdullah Cem ÖZAL
Yrd. Doç. Dr. Müge ADNAN
Yrd. Doç. Dr. Necla EKİNCİ
Yrd. Doç. Dr. Öner ÇELİKKALELİ
Yrd. Doç. Dr. Raşit AVCI
Yrd. Doç. Dr. Tuğba HOŞGÖRÜR
Yrd. Doç. Dr. Tuğba YOKUŞ
Yrd. Doç. Dr. Seval Deniz KILIÇ
Yrd. Doç. Dr. Saadet Kuru ÇETİN

Sergi Seçici Kurulu / Exhibition Selector Committee

Prof. Dr. Lale ALTINKURT
Doç. Musa KÖKSAL
Doç. Erhun ŞENGÜL
Yrd. Doç. Abdullah Cem ÖZAL
Öğr. Gör. Alpaslan KAYA

Sempozyum Bilim/Hakem Kurulu / Symposium Scientific/Referee Committee

A. Lin Goodwin
Abdurrahman Tanrıöğen
Abdülkadir Çücen
Ahmet Doğanay
Ahmet Üstün
Ahmet Duman
Ahmet Şimşek
Akif Helvacı
Ali Fuat Arıcı
Ali İlker Gümüşeli
Ali Khaled Ali Bawaneh
Ali Osman Gündoğan
Amauri Betini Bartoszeck
Arslan Topakkaya
Asunta, Tuula
Ayhan Aydın
Aytunga Oğuz
Aziz-Ahmed Sayed Samia Abdel
Bedri Karayağmurlar
Berrin BURGAZ
Borislav V. Toshev
Cemal Güzel
Christopher Day
Coşkun Bayrak
Çetin Türkyılmaz
Daniela Vrabcová
Downing, Kevin John
Ebru Oğuz
Eric Fredua-Kwarteng
Erol Turgut
Esin Kahya
Esmahan Ağaoğlu
Feras Al-Madani
Feridun Merter
Fikri Gül
Güven Özdem
Habib Özgan
Hakan Poyraz
Hasan Aslan
Hasan Aydın
Hasan Şeker
Hasan Basri Memduhoğlu
Hülya Yüksel
Hüseyin Bal
Hüseyin Elmas
İldar S. Safuanov
İ. Özgür Soğancı
İbrahim Kaya
James F. Petersen
Kadir Beycioğlu

Columbia Üniversitesi
Pamukkale Üniversitesi
Uludağ Üniversitesi
Çukurova Üniversitesi
Amasya Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
İstanbul Üniversitesi
Uşak Üniversitesi
Yıldız Teknik Üniversitesi
Okan Üniversitesi
Dammam Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Paraná Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi
Jyväskylä Üniversitesi
Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi
Dumlupınar Üniversitesi
Mısır Ulusal Araştırma Merkezi
Dokuz Eylül Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Sofia Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Nottingham Üniversitesi
Anadolu Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Hradec Králové Üniversitesi
Hong Kong City Üniversitesi
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi
Toronto Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Ankara Üniversitesi
Anadolu Üniversitesi
M. Northen Border Üniversitesi
İnönü Üniversitesi
Pamukkale Üniversitesi
Giresun Üniversitesi
Gaziantep Üniversitesi
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Akdeniz Üniversitesi
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dumlupınar Üniversitesi
Süleyman Demirel Üniversitesi
Selçuk Üniversitesi
Naberezhnye Chelny Pedagoji Enstitüsü
Anadolu Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi
Texas State Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi

Kenan Gürsoy
Kevser Baykara
Kıymet Selvi
Kubilay Aysever
Kürşad Yılmaz
Lia Daniels
Lisandra Pedraza
Lokman Çilingir
Marilyn Cochran-Smith
Mehmet Akgün
Mehmet Yılmaz
Merih Tekin Bender
Mihai Maxim
Milan Kubiato
Mualla Bilgin Aksu
Murat Taştan
Musa Köksal
Mustafa Durmuşçelebi
Natela Doghonadze
Nihat Aycan
Nil Duban
Niyazi Özer
Nurcan Perdahçı
Onur Bilge Kula
Osman Titrek
Pavol Prokop
Petra Juzlová
Reşat Levent Aysever
Rezzan Çeçen Eroğul
Rıdvan Coşkun
Ruhi Sarpkaya
Salih Uşun
Samara Madrid
Şafak Ural
Şakir Çinkır
Şemsettin Edeer
Talip Kabadayı
Thomas M. Kontuly
Timothy Rasinski
Tomas Kačerauskas
Tuncer Bülbül
Türkay Nuri Tok
Veysel Okçu
Veysel Sönmez
Višnja Rajić
Wendy C. Kasten
Yavuz Kılıç
Yüksel Kavak
Zafer Gençaydın
Zühal Çubukçu

İstanbul Aydın Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Anadolu Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi
Dumlupınar Üniversitesi
Alberta Üniversitesi
Puerto Rico Üniversitesi
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Boston College
Pamukkale Üniversitesi
Gazi Üniversitesi
Ege Üniversitesi
Bucarest Üniversitesi
Masaryk Üniversitesi
Akdeniz Üniversitesi
Kafkas Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi
International Black Sea Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Aydın Kocatepe Üniversitesi
İnönü Üniversitesi
Kemerburgaz Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Trnava Üniversitesi
Masaryk Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Anadolu Üniversitesi
Adnan Menderes Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Northern Illinois Üniversitesi
İstanbul Üniversitesi
Ankara Üniversitesi
Anadolu Üniversitesi
Adnan Menderes Üniversitesi
Utah Üniversitesi
Kent State Üniversitesi
Vilnius Gediminas Teknik Üniversitesi
Trakya Üniversitesi
Pamukkale Üniversitesi
Siirt Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Zagreb Üniversitesi
Kent State Üniversitesi
Adnan Menderes Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi

Sekretarya / Secretariat

Arş. Gör. Dr. İlker AYSEL
Arş. Gör. Dr. İnci BULUT
Arş. Gör. Dr. Özgür ULUBEY
Arş. Gör. Arca ADIGÜZEL
Arş. Gör. Burcu TÜRKKAY
Arş. Gör. Çağlar KAYA
Arş. Gör. Dinçer ÇEVİK
Arş. Gör. Durmuş YANMAZ
Arş. Gör. Ekin KARABABA
Arş. Gör. Elif İLİMAN PÜSKÜLLÜOĞLU
Arş. Gör. Hilal BİLGİN
Arş. Gör. Mustafa EFE ATEŞ
Arş. Gör. Orhan KAHYA
Arş. Gör. Şengül BALKAYA
Arş. Gör. Tuğçe ARSLAN
Arş. Gör. Yılmaz İlker YORULMAZ
Arş. Gör. Zeynep Ezgi ERDEMİR
Uzman Ali YAKAR
İbrahim ÇOLAK

Grafik Tasarım / Graphic Design

Arş. Gör. Kahraman KILIÇ

İçindekiler / Table of Contents

Tam Metin Bildiriler / Full Texts

Klasik ve Güncel Filozoflarca Felsefenin Ne’liği	2
<i>Nihat AYCAN</i>	
Aristoteles’te Akla Dayalı ve İnsanı Mutluluğa Ulaştıran Bir Yol Olarak Eğitim	8
<i>Vildan BURKAZ</i>	
İbn Haldun’un Eğitim ve Toplum İlişkisi	18
<i>Nurhayat ÇALIŞKAN AKÇETİN</i>	
Aday Öğretmenlerin Öz Yeterlilikleri ve Öğretmenlik Mesleki Kaygıları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi (Denizli İli Pamukkale ve Merkezefendi İlçe Örneği)	26
<i>Feyzi ÖZMEN, Halime ÖZMEN, Özgür ÖZGÜRAY</i>	
Eğitim ve Sosyal Tabakalaşma: MSKÜ Eğitim Fakültesi Örneği	45
<i>Nihat AYCAN, Hale ÇOKÇALIŞKAN</i>	
Accountability in the Teaching Profession.....	56
<i>Süleyman GÖKSOY, Suzan ÇAKIR</i>	
Kız Teknik Okulları Üretimleri ile Cumhuriyet Modernleşmesi İlişkisi (1945-1975)	72
<i>Ayça BÜYÜKÇINAR, Gülname TURAN</i>	
Devlet Yönetiminde Eğitimin Rolü Üzerine: Platon-Aristoteles Örneği	89
<i>Fikri GÜL</i>	
İlköğretim Kurum Yöneticilerinin Otantik Liderliğin Bileşenlerine Yönelik Görüşleri.....	97
<i>Elif ERDOĞAN, Pınar ÇAL</i>	
Sınavla Atanan Okul Yöneticilerinin Liderlik Tutumları (Denizli İli Örneği)	108
<i>Rasül ÇÖVÜT</i>	
Öğretmenevi Yöneticilerinin İş Doyumu Düzeyleri (Türkiye Örneği)	126
<i>Özgür ÖZGÜRAY, Ayşegül ÖZGÜRAY, Feyzi ÖZMEN</i>	
Okul Yöneticilerinin Rotasyonlarına İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşleri (Denizli İli Merkezefendi İlçe Örneği).....	145
<i>Serhat YOLDAŞ, Ramazan DELEN, Özgür ÖZGÜRAY</i>	

2010-2014 MEB Stratejik Planı Uygulamasında Taşrada Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Denizli İli Örneği).....	160
<i>Ramazan YILMAZ, Mustafa VURAL</i>	
Branş ve Sınıf Öğretmenlerinin Yöneticilikteki İş Doyumları ve Yöneticilik Yetkinlik Düzeylerinin İncelenmesi (Pamukkale İlçesi Örneği).....	178
<i>Murat UYSAL, Neriman AKTÜRK UYSAL, Ramazan YILMAZ</i>	
Üniversite Öğrencilerinde Kimlik Stilleri Benlik Kurguları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler.....	198
<i>M. Ertuğrul UÇAR, Ümit MORSÜNBÜL</i>	
Benjamin Button’ın Tuhaf Hikayesi Filminin Erikson’un Yaşam Boyu Gelişim Kuramı Açısından Analizi	210
<i>Ümit MORSÜNBÜL, M. Ertuğrul UÇAR</i>	
Zaman ve Mekân Temasında Uzak Bağdaştırmalarla Türkçe Ders Kitabı	220
<i>Edip TAŞDEMİR, Mustafa Volkan COŞKUN</i>	
Sofie'nin Dünyası ve Eleştirel Okuma Zemininde Düşünceyi Geliştirme	232
<i>Nilgün AÇIK ÖNKAŞ</i>	
Fen Bilgisinin Temel Konularının Kimya Felsefesiyle Açıklanması: Redoks Reaksiyonları	238
<i>Şule AYCAN, Nihat AYCAN</i>	
Üniversite Kimya Öğrencilerinin Analitik Kimya Laboratuvarında V-Diyagramı Kullanımına Yönelik Görüşleri	246
<i>Nuri NAKİBOĞLU, Canan NAKİBOĞLU</i>	
Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Gelişimi Üzerindeki Baba Rolünün Annelerin Görüşlerine Göre İncelenmesi (Pamukkale İlçe Örneği)	258
<i>Ayşegül ÖZGÜRAY, Özgür ÖZGÜRAY, Zehra KARABABA</i>	
İlkokul Eğitim Programlarının Hak, Adalet ve Vicdan Kavramları Açısından İncelenmesi.....	276
<i>Didem AKGÜL, Orhan KUMRAL</i>	
Çocuk Üniversitelerinde Antik Döneme İlişkin Modüller Öğretiminin Kültür Okuryazarlığı Açısından Yarattığı İmkân ve Zorluklar.....	290
<i>Tuba DEMİRCİ-YILMAZ</i>	
Yok Redifli Gazeller Işığında Klâsik Türk Şairinin Felsefesi.....	308
<i>Süleyman YİĞİT</i>	
Felsefeye Şiirden Bakmak: Rubailerde Felsefî Dünya Algısı	324
<i>Cafer GARİPER</i>	

‘Ayrı Dünyalar’ ve ‘Genç Kız ve Ölüm’ Eserlerinde Performatif Dil Aracılığıyla Oluşturulan Kadının Kimliksiz Kimliği	331
<i>Ayşegül Aycan SOLAKER</i>	
Kutadgu Bilig’in Tanıklığında Kültür Lingüistiği Bağlamında Kut Metaforları	340
<i>Abdullah KÖK, Özge EKER</i>	
Edebî Metinlerden Hareketle Ziya Gökalp ve Yahya Kemal’de “Tarih” ve “Vatan” Kavramı	357
<i>Oğuzhan KARABURGU</i>	
Felsefe ve Sanat	366
<i>Özcan Yılmaz SÜTÇÜ</i>	
Kültür Antropolojisinde Doğa Bilimleri Metodolojisi ve Jared Diamond’da Yeni Sosyal Teori.....	375
<i>Mehmet Fatih DOĞRUCAN, Barış ÖZBEK</i>	
Modern Bilimin Felsefî Eleştirisi: Hume ve Kant’ın Nedensellik Görüşü	383
<i>Ayşe Gül ÇIVGIN</i>	
Sanat ve Doğruluk	392
<i>Özgür AKTOK</i>	
Bîrunî’nin Etnik Mensubiyeti Hakkında Tartışmalar	402
<i>İsmail YAKIT</i>	
Platon Düşüncesinde Kurgu-Gerçeklik Bağlamında Şiir ve Felsefe.....	412
<i>Ceyhun Akın CENGİZ</i>	
L. N. Tolstoy’da Din-Sanat-Ahlak İlişkisi	424
<i>Şahin EFİL</i>	
Popper’ın Evrim Analojisi	432
<i>Ercan SALGAR</i>	
Foucault ve Kuhn’un Bakış Açısıyla Bilim Tarihinde Görülen Değişmeler: Episteme ya da Paradigma.....	439
<i>Veli URHAN</i>	
Hume’da Bilim: Olanak mı Olasılık mı?	451
<i>Esma KAYAR</i>	
Yapısalcılık ve Post-Yapısalcılık Bağlamında Ferdinand de Saussure ve Jacques Derrida.....	460
<i>Tolga ERTAŞ</i>	

Sanat ve Yaşam: Nietzsche’nin Perspektivizm Düşüncesi ve Sanat.....	468
<i>Umut AYHAN</i>	
Dil-Felsefe-Din Bağlamında Fârâbî’nin Felsefe Tarihi Kuramı	484
<i>Fatma Zehra PATTABANOĞLU</i>	
Henri Poincaré ve Konvansiyonalizm	494
<i>Ekin KAYNAK ILTAR</i>	
Güneş Saatlerinin Gelişiminin ve Bilim Tarihi Açısından Öneminin Değerlendirilmesi .	503
<i>Recep KÜLCÜ</i>	
Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımının Sosyolojik Analizi (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Örneği)	516
<i>Ahmet Burak KAHRAMAN</i>	
Türk Aile Yapısının Televizyon Reklamlarına Yansıması	525
<i>Ayfer DEMİREL</i>	
Baykan Sezer’in Düşüncesi Çerçevesinde Türk Sosyolojisi’nin İmkânları ve Sınırları ...	535
<i>Ercan GEÇGİN</i>	
Habermas’ın Meşruiyet Krizi Teorisi ve Türkiye	551
<i>Naciye YILDIZ</i>	
Rangoli, Limon, Boncuk: Doğu Kültürlerinde Kötüyle Savaş.....	568
<i>Lale DİLBAŞ</i>	
Postmodernizmin Modernizme Karşı Geliştirdiği Söylemler	585
<i>Selda GEYİK YILDIRIM</i>	
Reklam Filmlerinde Kullanılan Animasyon Karakterlerinin Hedef Kitle Bağlamında Değerlendirilmesi	602
<i>Göksu YILDIRIM</i>	
Uluslararası Göç ve Kültürel Çeşitlilik Bağlamında Medyanın Rolü	616
<i>Evin DOĞAN, Asuman KUTLU</i>	
Türk Romanında Gecekondu İmgesi ve Gecekondulaşma.....	627
<i>Cem Yılmaz BUDAN</i>	
Bataklık’tan Kurtuluş’a: Marmaris’teki Kadın Girişimcilerin Toplumsal Cinsiyet Olgusuna Yön Vermesi	639
<i>Yonca ALTINDAL</i>	
Hegemonik Erkeklik Alanı Olarak Kamusal Alanda Kadının Konumlanması.....	653
<i>Duygu ALTINOLUK</i>	

Kâtip Çelebi'nin Eseri Keşfü'z-Zünun'un İlmi ve Pedagojik Değeri	661
<i>İsmail ÖZÇELİK</i>	
Erken Cumhuriyet Dönemi Çocuk Terbiyesinin Temel Referansları ve Çocuk Dergilerinde Okul Terbiyesi	673
<i>Sevcan BAŞBOĞA</i>	
Enerji ve Madde Kavramlarının Bilim Tarihi İçerisinde Geçirdiği Evrim	689
<i>Recep KÜLCÜ</i>	
Sanatçıların Eser Örnekleri Üzerinden Holografik Heykel Jargonu	702
<i>Vildan IŞIK</i>	
Mitoloji ve Çağdaş Sanatta Hibrit Heykeller	710
<i>Canan ZÖNGÜR</i>	
Ege Bölgesi Kadın Halk Giyim-Kuşamında Kullanılan Entariler: Tipolojik Bir Analiz..	725
<i>Emine KOCA, Zeynep KIRKINCIOĞLU</i>	
Suriye Savaş Fotoğraflarının Göstergebilimsel İncelemesi.....	742
<i>Yağmur GÜMÜŞBOĞA</i>	
Türk Televizyonlarında Tartışma Programı Dekor ve Grafik Öge İlişkisi	756
<i>İpek Fatma ÇEVİK, Setenay Sezer BABALIOĞLU</i>	
Tarihi Gerçeklerin Ortaya Çıkarılmasında Resim Sanatının Rolü ve Bunun Tufan Miti Açısından İrdelenmesi	771
<i>Yüksel GÖĞEBAKAN</i>	
Tekirdağ Coast: Recreating the Space with Human Activities	788
<i>Meltem ÖZÇAKI</i>	
Beyaz Altın ve Simya	804
<i>Özgü GÜNDEŞLİOĞLU DEMİR, Enver GÜNER</i>	
“A Clocwork Orange” Filmi Üzerine Freudyen Kişilik Kuramları Çerçevesinden Psikanalitik Bir Bakış	810
<i>Ferdi CANDAN, Serkan İLDEN</i>	
Tiyatroda Mekânsal Değişimler ve Yeni Arayışlar: Oyuncu-Seyirci-Mekân İlişkisi Kapsamında İstanbul Örneği	826
<i>Tuğçe Mine AKTULAY ÇAKIR, Elif İSKENDER</i>	
Transandantal -Aşkın- İdealizm Deneyiminde Bir Düşünür- Sanatçı Örneği Olarak Vincent Van Gogh	845
<i>Ceren YILDIRIM</i>	

Sonsuz Görüntü: Yeniden Kurgulama Stratejileri.....	857
<i>Burçin ÜNAL</i>	
Gerard Terborch'un Madalyonlu Uşak Halılı Resmi Üzerinden Düz Anlam ve Yan Anlam Çözümlemeleri	870
<i>Nurcan PERDAHCI</i>	
Suzuki Erken Yaş Müzik Eğitimi Metodunun Ana Prensipleri	880
<i>Zehra SAK BRODY</i>	
Modern Batı Resim Sanatında Büyükşehir Yaşamı	888
<i>Ö. Eren KOYUNOĞLU</i>	
İllüstrasyon (Resimleme) Sanatını Tanımlamak	909
<i>Açelya Betül GÖNÜLLÜ</i>	
19. ve 20.Yüzyıl Savaşlarının Resim Sanatının Malzemesi Olan Bedene Etkileri	920
<i>Gülşah TONTU ÖZDEMİR</i>	
Sanat Tarihinde-Plastik Sanatta Ekspresif Eğilimler ve Ekspresifliğin Türleri	934
<i>Filiz HATİPOĞLU</i>	
Pop Art Akımının Tüketim Toplumu ve Popüler Kültür İlişkisi.....	947
<i>Emre ÇUBUKÇU</i>	
Rajasthan-Hindistan'daki Geleneksel Çömlekçilik Faaliyetleri ve Molela Çömlekçiliği	966
<i>Funda ALTIN</i>	
Felsefede ve Sanatta Eros'un Önemi.....	985
<i>Lütfiye BOZDAĞ</i>	
Seçmeli Dersler Aracılığıyla Sanat Eğitiminde Disiplinlerarası Yaklaşımlar "Sanat ve Çevre Dersi Uygulamaları Örneği"	992
<i>Kamuran Özlem SARNIÇ</i>	
Geçmişten Günümüze Müzik Eğitiminde Meşk ve Usta Çırak Yöntemi	1003
<i>Hüseyin YÜKRÜK</i>	
Ülkemizde Koro ve Koro Müziğinin Geçmişten Günümüze Gelişimi	1014
<i>Serap YÜKRÜK</i>	
Tüketim Toplununun Etkili Olduğu Bir Sanat Olarak Pop Art ve Kitsch Kavramı	1026
<i>Didar SÖMEN</i>	
Çanakkale Halılarında Hayat Ağacı Motifi ve Sanatsal Özellikleri.....	1036
<i>Servet Senem UĞURLU</i>	

Sanatta Katmanlaşma Kavramı Bağlamında Barbara Kruger’ın İşlerine Bir Yaklaşım .	1045
<i>Nida MERT, Zeynep GÜRAY</i>	
Ankara Sanat Müzelerinde Bulunan Tarihi Baş Süslemeleri ve Saç Modelleri.....	1057
<i>Lale ÖZDER, Mihinaz SÖYÜK</i>	
Sanat Eğitimi mi Yoksa Kültür Eğitimi mi?	1077
<i>Süleyman İRGİN</i>	
Çağdaş Sanat Alanında İronik Çözümler ve Hiçliğin Değeri.....	1085
<i>Musa KÖKSAL</i>	
Kuyumculuk Eğitiminde Örnek Uygulama: Latmos Kaya Resimlerinden Takı Koleksiyonu Hazırlama.....	1100
<i>Canan KORK ÇİFCİ</i>	
Türkiye’de Bando Eğitimi.....	1122
<i>Serkan SELÇUK</i>	
Varoluşçu Sanatta Kent İmgesi	1130
<i>Fikri GÜL</i>	
Yeni Medya Estetiğinin Günümüz Resim Sanatındaki Yansımaları.....	1136
<i>Erhun ŞENGÜL</i>	
Sanatla İlişkisi Bağlamında Enformatik Görüntü.....	1143
<i>Orçun ÇADIRCI, Eda HAZAR</i>	
Yapıbozum (Dekonstrüksiyon) Akımının Moda Tasarıma Etkileri.....	1153
<i>Esra TAMBAY, Nisa Nur DUMAN</i>	
Sanatın Gerçekliği; Sanat ve Tasarımın Geleceği	1167
<i>Nuray ER BIYIKLI, Zeynep GÜNGÖR</i>	
Frankfurt Okulu, Eleştirel Teori ve Estetik Tartışmalar.....	1180
<i>Meltem SÖYLEMEZ</i>	
Çocuk Resimleri ve Cinsiyetçi İzler	1189
<i>Bora ÖZEN, Gökhan EKEN, Nida Anıl KAZANÇ</i>	
Alman Dışavurumcu Sinemasında Mizansen.....	1204
<i>Nuray Hilal TUĞAN</i>	
Avangardın Eleştirisi ve Soyut Dilin Ayrıcalığında Yeni-Özgün Düalizmi	1215
<i>Yıldız ERSAGDIÇ</i>	
Sanat Eğitiminde Okul Öncesi Çocukların Kil Çalışmaları	1225
<i>Olca BORATAV, Mükerrrem DİNGE</i>	

Sanat Eserlerinin Dijitalleştirilmesi ve Renk Yönetimi	1236
<i>Volkan YAVUZ</i>	
15 Nisan Dünya Sanat Günü Etkinliklerine Bir Örnek: “Antalya Land Art Projesi”	1251
<i>Emel MÜLAYİM</i>	
“Travma”nın Sanatçının Yaratıcı Sürecine Olan Katartik Katkısı	1263
<i>Serpil KAPAR</i>	
Grotesk Gerçekçilik ve Karnaval İlişkisi Bağlamında Mehmed Siyah Kalem’in Resimlerinde Gerçeküstü Varlıkların Tasarımları	1268
<i>Ahmet ÖZCAN</i>	
Türkiye’de Toplumsal Cinsiyetin Çağdaş Seramik Sanatı ile İlişkisi	1282
<i>Tuba KORKMAZ</i>	
Yeni Medya Yazılımlarında Bir Görsel İletişim Tasarımı Ürünü Olarak Caps’ler	1292
<i>Dilek AYDEMİR, Ata Yakup KAPTAN</i>	
İstanbul’un Gravürle Betimlenmesi	1307
<i>Müberra BÜLBÜL</i>	
Görsel İletişim Tasarımında Yazısız Tasarım: Poster	1336
<i>Begüm TOPUZ, Ata Yakup KAPTAN</i>	
Sanatsal Çalışmalarda Toplumsal Sorumluluk	1347
<i>Emin SANSARCI</i>	
Art Nouveau Akımının Tekstil ve Moda Tasarımına Etkisinin İrdelenmesi	1367
<i>Fazilet AŞAMA, F. Engin ALPAT</i>	
Kamusal Alanda Sanat: Füreya Koral TBMM Seramikleri Örneği	1395
<i>S. Sibel SEVİM, Nesrin YEŞİLMEN</i>	
Origami Sanatının Tekstil Alanındaki Görsel Etkisinin İrdelenmesi	1401
<i>Fazilet AŞAMA, Özlem USLU</i>	
Soyut Dışavurumculuk’ta Yüce Kavramı ve Resmin Din ile İlişkisi	1425
<i>Özlem ÖZKAN</i>	
Gılgamış Destanı’nda Yer Alan İmgelerin 60’lı Yıllar Sonrası Resim Sanatında Temsili	1436
<i>Melis SUCUOĞLU</i>	
Hollywood Sinemasında Bedenin İktidar Aracı Olarak Temsili: S1mOne Film Analizi	1456
<i>Serap DUMAN İNCE</i>	

Anadolu Kirkitli Halk Dokumalarında Felsefi Yorumlara Açık Bazı Motifler	1467
<i>Aydın UĞURLU, Servet Senem UĞURLU</i>	
Fişe Takılan Sanat: Yeni Medya Sanatında İnovatif Bir Olgu Olarak Plug-in	1476
<i>Hülya DEMİR</i>	
Pablo Picasso’nun Eserlerinde Resimsel Alıntılama Yöntemi Olarak Kendine Mal Etme	1486
<i>Yeliz ERDOĞAN</i>	
Teknoloji Kültürü: Teknolojinin Evrimi ve Sanatın Farklı Disiplinleri İçinde Sanatçının Tavrı	1497
<i>Esra AVCI KURT</i>	
Sahne Tasarımının Bir Ders Olarak Kurgusu.....	1510
<i>Serdar YILMAZ</i>	
Keynesyen İktisadi Ortaya Çıkarıcı Felsefi ve Düşünsel Temeller	1522
<i>Orhan CENGİZ, Erdem Selman DEVELİ</i>	
Fiziğin Mühendislik Odaklı Anlatımının Önemi	1542
<i>Halit TAŞKIN</i>	
İslâm Dünyasında Bilimin Doğuşu	1554
<i>Müslim AKDEMİR</i>	
Yeni Müzeoloji ve Geleceğin Eğitiminde Deneyim Ortamları Olarak Müzelerin Yapısı	1559
<i>Özge KANDEMİR</i>	
Reklam Kampanyalarının Bilinçaltına Etkisi: Victoria’s Secret “Love My Body” Kampanya Örneği.....	1570
<i>Setenay SEZER BABALIOĞLU, İpek Fatma ÇEVİK</i>	
Kentsel Tasarımda Kurakçıl Peyzajın Yeri ve Önemi.....	1582
<i>Aslı KORKUT, Tuğba KİPER, Tuğba ÜSTÜN TOPAL, Pınar GÜLTÜRK</i>	
Tarihi Çevrelerin Kentsel Kimlik ve İmaj Oluşumuna Etkisi: Tekirdağ Örneği	1595
<i>Tuğba ÜSTÜN TOPAL, Tuğba KİPER, Aslı KORKUT</i>	
Türkiye’deki Dünya Miras Alanları ve Peyzaj Özellikleri.....	1610
<i>Aslı KORKUT, Yıldız KIROĞLU, Tuğba ÜSTÜN TOPAL</i>	
Hitit Metinlerindeki Hurri Kökenli Gökteki Krallık Mitosunda Kozmoloji Anlayışı	1636
<i>Ercüment YILDIRIM, Hadi AVA</i>	

Felsefî Danışmanlık ve Rehberliğin Eğitimdeki Rolü.....	1641
<i>Şahin FİLİZ</i>	
Ahlak ile Sanatın Ayrışması Sorununun Eğitime Etkisi	1652
<i>Şahin FİLİZ</i>	
Toplum İçin Sanat ve Tasarım.....	1665
<i>Bilge KINAM DOKUZLAR</i>	

Paneller / Panel Discussions

Aristoteles'te Eğitim Düşüncesi	1682
<i>H. Haluk ERDEM</i>	
Bir İnsan Etkinliği Olarak Felsefe	1686
<i>Talip KABADAYI</i>	
<i>Praksis (Eylem) ve Theoria'nın (Etkinlik) Birlikteliğine Dayanan</i> <i>Eudaimonia Anlayışı</i>	1691
<i>Aylin ÇANKAYA</i>	
Felsefe ve Yerellik Sorunu	1696
<i>Ali Osman Gündoğan</i>	
Aristoteles'in Biyoloji Felsefesi ve Çağdaş Evrim Teorisi	1702
<i>Mehmet ELGİN</i>	
Felsefede Yerellik: (Mümkün ve Gerekli mi?).....	1711
<i>Şafak URAL</i>	
Felsefenin Yerelleşmesinin Geleceğin İnşasındaki Rolü	1718
<i>Hüseyin Gazi TOPDEMİR</i>	
Aristoteles'ten Bize... Ya da Eleştirel Akıl Üzerine.....	1723
<i>Hatice Nur ERKIZAN</i>	

Drama Çalıştayları / Drama Workshops

Felsefe ve Yaratıcı Drama Atölyesi.....	1733
<i>Murtaza AYKAÇ</i>	
Drama Atölyesi – Gardner'in Çoklu Zeka Kuramı	1741
<i>H. Serhan SARIKAYA</i>	

FELSEFEDE YERELLİK: (MÜMKÜN VE GEREKLİ Mİ?)

LOCALNESS IN PHILOSOPHY: (IS IT POSSIBLE AND NECESSARY?)

Şafak URAL¹

Felsefenin spekülâtif bir alan olduğu, insan, evren, Tanrı gibi alabildiğine genel konuların onun ilgi alanını oluşturduğu söylenir. Bu bir bakıma doğru bir değerlendirmedir. Felsefe eğitimi ontoloji, epistemoloji, ahlak, estetik gibi genel felsefe başlıkları dikkate alınarak gerçekleştirilir. Bu başlıklar da tüm insanlığı ilgilendirdiği düşünölen genel sorunları kapsar. Geleneksel felsefe tarihi, bu tür sorunların kronolojik bir sıra çerçevesinde işlenmesidir; dolayısıyla da felsefe, tümel ve evrensel sorunlara filozofların verdiğı cevapların bir toplamı olarak görölebilir. Bu özellikleri açısından bakıldığında felsefe ile yerellik arasında herhangi bir ilişki kurmak hiç de kolay değildir. Çünkü bu bakış felsefenin, tümel, evrensel ve her toplum için geçerli sorunlarla ilgili olduğunu söylemektedir.

Felsefeyi karakterize eden özelliklerden birisi, evet, tümel ve evrensel sorunlara cevap atamaktır; ve bu tip sorunlar tüm insanlığın ortak merakını da ifade ederler. "Felsefe yapmak" denilince de elbette öncelikle tümel sorunlara verilen cevaplar akla gelir. Bu açıdan bakıldığında taktirde, felsefenin herhangi bir yerellik özelliğı taşımadığı ve taşıyamayacağı ileri sürölebilir.

"Yerellik" denilince "belli bir topluma, özellikle de onun ekonomik, sosyal, tarihi ve kültörel özelliklerine veya belirli bir zaman dilimine ait olmak" akla gelecektir. Bu durumda, felsefi sorunların ortaya çıkışı ve gelişmesi ile yerellik arasında bir ilgi kurmak imkânsız hale gelecektir.

Ne var ki, görünüşteki bu uyumsuzluklara rağmen aslında yerel olanla genel olan arasında, felsefe yapmak bakımından içten içe bir ilişki vardır. Hatta, felefe yapmak için, aşağıda üzerinde durulacağı gibi, tümel olana yerel olandan ulaşmak gereklidir.

Basit ve bilinen bir sorunun, "felsefe niçin Antikçağ'da Ege kıyılarında başlamıştır?" sorusunun bir bakıma cevabı, yerellikte yatmaktadır. Çünkü bu dönemde Ege kıyıları, felsefe yapmaya elverişli (yerel) koşulları sağlamıştır. Bu koşullar, her ne ise, o bölgeye has özelliklere sahiptiler; ve dolayısıyla da bir tümellik içermiyorlardı. Bu sayede felsefe, herhangi bir yerde değil de sözkonusu coğrafyada ortaya çıkabilmiştir: görönen o ki, toplumun gerek sosyal, kültörel, ekonomik özellikleri, gerek tarihi koşullar felsefenin bu kıyılarda ortaya çıkmasının (yerel) gerekçesini oluşturmuştur.

Felsefe yapabilmek aslında yerellikten bağımsız değildir. Çünkü felsefeyi karakterize eden tümel ve evrensel sorunlar aynı zamanda bireylerin ve toplumun kendine özgü sorunların cevaplarını da içerirler. Bu açıdan bakıldığında felsefe, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarımıza cevap verebilmek özelliğine sahiptir; hem de uygulamalı hiçbir alanın sahip olmadığı kadar çok bu özelliğı sahiptir. Teknoloji, elbette öncelikli olarak günlük ihtiyaçlarımızı karşılama aracıdır; ama felsefe de düşünsel, bilişsel, manevi alanlarda kişisel, ve ayrıca ahlak gibi bir konuda toplumsal sorunlara çözüm önerme aracıdır. Bu noktada çeşitli sanat dallarının, edebiyatın ve kültür hayatının felsefeyle olan derin ilgisini hatırlamak yerinde olacaktır.

Edebiyat, sanat ve kültür faaliyetlerinin felsefeyle olan ilişkisinin, yerellik ve evrensellik bağının yorumlanmasında ilginç bir konuma sahiptir. Nitekim bir edebiyatçı, bir

¹ Prof. Dr., safakural@safakural.com

ressam, bir şair tüm insanlığın ortak duygu, düşünce ve bakışını konu olarak alabilir; örneğin aşk, böyle bir evrenselliğe sahiptir. Ne var ki o aynı zamanda yereldir; çünkü toplumun sosyal, kültürel, tarihi özelliklerinden beslenir. Şairler, romancılar gıdalarını o toplumdan, o toplumun kültürel yaşamından alırlar. Edebiyattaki yerellik ile tümellik, felsefedeki yerellik ile tümellikle tam olarak örtüşmese de aralarında hiç bir ilişkinin olmadığı söylenemez.

Felsefede yerellik ve tümellik arasındaki ilişkiyi kuran en önemli etken, felsefenin konusu ve kullandığı yöntemidir. Felsefenin spekülative özellikli ve tümellik içeren kurgusunun en önemli konuları arasında etik ve estetik gibi toplumsal ve bireysel içerikli sorunlar yer alır. Bu tür sorunlar, mantıksal bir bütünlük içinde ve bir tümellik içerecek şekilde işlenirler. Felsefenin spekülative kurgusu mantıksal bir yapıya sahiptir ve deneysel veriler bir kenara bırakılmaz. Fakat aslında felsefenin yerel sorunlarla ilişkisini sağlayan asıl özellik, kendine özgü yöntemidir. Bu yöntem, sorunun çözümünden çok tanımlanıp ortaya konulmasında rol oynar; çünkü felsefenin özelliği sorgulayıcı olmaktır ve yukarıda da işaret edildiği gibi bu özellik, felsefenin salt spekülative bir kurgu olmak yerine, günlük yaşamın içine girmesi anlamına gelir. Öte yandan felsefenin sorgulama dışında diğer bir önemli özelliği, tek bir sorunla ilgili olarak farklı cevaplar vermesidir. Bu cevaplar tümellik içerebilir; fakat bu tümellik, cevap aranan sorunların yerel olmasına engel değildir.

Bunun tipik bir örneği olarak J. Locke (1632-1704) dikkate alınabilir. Bilindiği gibi Locke için zihin boş bir levhadır (tabula rasa) ve bilgiler duyumlar aracılığıyla elde edilirler. Bu ünlü empirist düşünür için şüphesiz doğuştan getirilen bilgilerden söz edilemez.

Öte yandan Locke'un yaşadığı döneme bakıldığında çok şiddetli bir cadı avı döneminin yaşandığı görülür. Birisinin cadı olduğuna ilişkin bilgi, Locke için doğuştan elde edilmiş olamaz ve dolayısıyla birisinin diğer kişi hakkında cadı olduğuna ilişkin yargısı, bir hurafe olmak dışında bir değeri olmayacaktır; dolayısıyla da hiç kimsenin doğuştan getirdiğini ileri süreceği bilgiler aracılığıyla herhangi bir kişiyi cadı olarak yakılmaya gönderme yetkisi de bulunmayacaktır. J. Locke'un özgürlük, mülkiyet gibi konulardaki görüşleriyle, Thomas Jefferson başta olmak üzere, Amerikan devletinin kurucusu diğer siyasetçileri etkilediği bilinmektedir.

Bütün bunlar, Locke empirisizminin yerel sorunlardan bağımsız olmadığına tipik bir göstergeleridir; ve bu yerellik, ortaya konulan felsefenin tümellik içermesine engel teşkil etmemektedir. Hegel'in devlet felsefesinin arka planında Prusya imparatorluğunun olduğunu, Hegel sonrası düşünürlerin felsefi görüşlerinin de yine o dönemin sosyal sorunlarını anlamak ve onlara çözüm üretmek amaçını taşıdığını, sanayi toplumunun insanı yeniden biçimlemesinin sonuçlarının varoluşçu felsefede görüldüğünü bu vesileyle kolayca hatırlamak mümkündür. Örnekleri çoğaltmak mümkündür; ve bu örneklerin hepsi de, felsefi sistemlerin kurulmasında, yerel olandan tümel olana gidişi destekleme özelliği taşımaktadır.

Viyana Çevresi felsefesinin başlangıçtaki amacı, bilindiği gibi metafizikten arınmış bir felsefe kurabilmektir; bu düşüncenin arkasında çeşitli felsefi ve bilimsel gerekçeler yatıyordu. Ama toplumsal olayları anlamak amacını taşıyan Marksist düşünce, pozitivizmle sıkı bir hesaplaşma içine girdi. Felsefenin toplumsal olayları açıklamada kullanılması, onlara yön vermek istemesi ve yerel olayları çıkış noktası olarak almasına diğer çok tipik bir örnek, O. Comte, S. Simon pozitivizmidir. Bu düşünürler, o dönemde Avrupa'da gerçekleşen değişimi, tüm insanlık tarihini kapsamayı amaçlayan felsefi bir bakışın konusu yapmışlardır.

Şüphesiz felsefe kendine özgü bir etkinliktir ve bilimle ne kadar içten bağıntısı olsa da yapıcı ondan farklıdır. Bu farkı bir kenara bırakmadan, felsefi sistemlerin yerel sorunlardan hareketle inşa edilmesinin bir benzerinin bilimde de karşımıza çıktığı ileri sürülebilir. Çünkü bilimsel gelişim (bu noktada Popper'in yanlışlanabilirlik görüşünü dikkate almak yerinde olacaktır), tekil olaylar, olgular veya gözlemlerle ilişki içinde ortaya

çıkarmak. Burada bir yerellik değil, ama bir tekillik söz konusudur. Newton'un başına elma düşmesi elbette hoş bir hikâye olarak anlatılabilir; ama aslında Newton'un yaptığı, tek tek olgu ve olaylardan hareketle ulaşılan (-yasalar olarak ifade edilen-) genellemeler ortaya koymak olmuştur. Buradaki tek tek olgular, elbette (toplumsal özellikte bir) yerellikten çok farklıdır. Fizik olgular, evrenin her yerinde aynı şekilde gerçekleşme özelliğine sahiptirler. Yani fizikteki tekillik, bir yerellik içermemektedir. Ama vurgu da zaten bu noktada değildir. Önemli olan, bilimdeki teorik kurgunun tekil olaylardan hareketle (özellikle endüktif bir yöntem kullanılarak) oluşturulmuş olmasının, hangi disiplin söz konusu olursa olsun, ortak bir özelliği ifade etmesidir. Bu yöntem bilimde tekil olaylara, felsefede ise yerel/kültürel olgulara tekabül etmektedir.

Günümüzde örneğin dil felsefesi, mantık ve matematik gibi araçların kullanılmasını gerektiren "tek yönlü bir uğraşı" gibi karşımıza çıkmaktadır. Amaç, konuşma dilinin yapı ve işleyişini ortaya koymaktır; ama belli bir dilin yapısı (özellikle de İngilizce) inceleme konusu yapılmaktadır. Bu da bir tür yerellik olarak görülmek istenilebilir; fakat buradaki yerellik ile yukarıda sözü edilen yerellik arasında ilgi kurmak sanırım gereksiz bir çaba olacaktır. Çünkü benim burada anlatmak istediğim, genel anlamda "felsefe yapma"nın, (daha önce vurgulanan) yerellik olgusundan bağımsız olarak gerçekleşmediğidir.

Felsefenin eleştirel bir tutum taşıması, onun bilinen çok temel bir özelliğidir. Fakat felsefeyi karakterize eden ve onu diğer bilgi türlerinden ayıran asıl özelliği, farklı cevaplara olanak vermesidir. Bir soru veya sorunun çözümünde tek bir cevaba yönelmek, ister istemez felsefenin işlevinin ortadan kalkması, sonuçta da sorunlara aslında çözüm getirilmemesi anlamına gelecektir. Sonuç, felsefenin işlevsiz kılınması durumunda, aşılması imkânsız hale gelen paradoksal özellikte sorunların ortaya çıkmasıdır. Öyle ya tek bir cevabın olduğu kabul edildikten sonra hangi sorunu çözmek hatta çözmeye çalışmak mümkün olabilir?

Sorunun ne olduğunun tanımlanamaması ve dolayısıyla da bir çözüm yolunun bulunamaması veya tek bir çözüme odaklanılmış olması, günlük yaşantımızda bile sıkça karşılaştığımız bir durum değil midir? Doğmatik bir bakışla sorunu yorumlamak veya bir sonuç vermediğini bilerek aynı şeyleri yapmaya devam etme alışkanlığının sayısız örnekleriyle bireysel ve toplumsal yaşantımızda sıkça karşılaşmaz mıyız? Bu durumda felsefeyi, bir çözüme saplanıp kalmaktan, dogmatik uykudan veya gözü kapalı birşeylere inanmaktan bizi alıkoyacak zihinsel bir tavır alış olarak görmek yerinde olacaktır. Felsefenin tümellik içeren cevaplara yönelebilmek için farklı yerel sorunları (örneğin kıyaslama yapmak amacıyla) dikkate almasını ayrıca vurgulamak yerinde olacaktır.

Batı felsefe geleneğinin, özellikle Aydınlanma sonrasında, sorunlara yeni bir bakışla yaklaştığı görülmektedir². Newton sisteminin getirdiği zihinsel tavıralış ve alışkanlıklar, diğer bir ifadeyle Newtoncu paradigma, olayların rasyonel olarak analizlemesini ve çözümünün de bu çerçevede aranmasını sağlamak özelliği taşımaktadır. Bu bakış açısını Avrupa'ya özgü bir tür yerellik olarak da düşünebiliriz.

Rasyonelliğin elbette her kültür tarafından benimsenmesi gerektiği kabul edilebilir. Rasyonellik, Avrupa'ya özgü bir yerellik olarak ileri sürülse bile, bu özelliğin başka kültürlerle kapalı olması hiç de gerekli değildir. Esasen normal koşullarda, hiç bir toplum veya birey bu özelliğe karşı çıkmayı düşünmez. Gerçekten de siyasi bir sistem, toplumsal davranış ve tercihler, ekonomik kurallar hep rasyonelliğin bir parçası olmak durumundadırlar. Fakat sorun, bir kültürün rasyonelliğe karşı çıkmaması değildir; onu kültürünün bir parçası haline getirmemesi veya getirememesidir. Rasyonellik bir kültürün parçası haline getirilmedikçe uygulama alanı bulamaz. Daha da kötüsü, istenilmeyen bazı

² Bkz Ural, Ş., "Newton fiziği ve matematik"

değerlerin kültürel tercihlere yön vermesinin önüne geçilemez. İsraf, kültürümüzde hem günah hem de benimsenmeyen bir davranış biçimidir; fakat buna karşılık gösteriş de kültürümüze hiç de yabancı olmayan bir davranış biçimidir. İdari ve sosyal yapı, "rasyonellik" olgusunu kültürün bir parçası haline getirilmedikçe, lüks araçlar, gösterişli törenler büyük masraflarla yapılan organizasyonlardan kaçınmak da mümkün olamayacaktır.

Yerelliğin (yukarıda işaret edilen çerçevede) felsefeye yabancı olmaması, içeriğinin özenli bir şekilde sorgulaması için iyi bir gerekçedir. Böyle bir sorgulama bizi "yerel kültürler" ile "kültürel yerellik" arasındaki farkın gözden geçirilmesine götürebilir.

"Kültür" kavramının içeriği, artmayı, çoğalmayı, değişmeyi öngörür; amaç yaşamak, hatta toplumun varolabilmesi için gerekli koşulları oluşturmaktır. Ne var ki bir kültür, tam tersi özelliklere de sahip olabilir. Korumacı olmak adına değişime karşı direnmeyi de savunabilir. Elbette örf, adet ve alışkanlıklar gibi daha ufak toplumsal birimlerin davranış kalıplarını belirleyen antropolojik ve sosyal kurumlar, "kültür"ün sadece birer parçalarıdır: kültürün yerelleşmesi, bu sosyal kurumlarla olan sınırın kültür aleyhine bozulmasına sebep olabilmektedir. Çok zor değişen, hatta belki de değişmemesi gereken örf ve adetler, kültürün bir parçasıdır; ama onunla özdeş değildir. Bu sebeple de toplumun kültürel özelliklerine hakim olması hiç de gerekli değildir. Nitekim örf ve adetlerin rasyonel olması, onların umulan bir özelliği değildir; ama rasyonellik kültürün temel bir parçasıdır; hatta olmak zorundadır. Aksi taktirde bir kültür, başka kültürleri de etkisi altına alacak şekilde bir medeniyet aşamasına geçemezdi. Kültür, örf ve adetlere yaklaşıp etkisi altında kaldıkça ister istemez yerelleşir; yani kültürel bir yerellik ortaya çıkar. Böyle bir yerelleşme, o toplumun kültürünü başka kültürler karşısında savunmasız hale getirir. Çünkü teknolojik, ekonomik, bilimsel, sosyal değişme ve gelişmenin talep ettiği yeni formları rasyonel olarak oluşturmayacak, reaksiyoner ve yasaklamacı bir tavrı benimseyecektir. Sonuçta kendini yenileyemeyecek ve hakim kültür karşısında çaresiz kalacaktır.

İslam Dünyası kendi yerelliği içinde kalıp Antikçağ medeniyetine kapıyı kapatsaydı, haklı olarak övündüğümüz kültürü, medeniyeti ve teknolojiyi ortaya koyamazdı. Burada ilginç ve önemli olan nokta, İslam dünyasının Antikçağ felsefe ve kültürüne kendini kapatmaması ve O'nu daha da ileriye götürebilmiş olmasıdır. Tarihi sürece bakıldığında kültür, medeniyet ve bilimdeki ilerlemenin hep felsefi etkinliklerle birlikte gerçekleştiği görülür. Felsefe, kültürün kurucu unsurlarından birisidir: özellikle yerellikten tümelliğe doğru bir gidişi olanaklı kılan bir araçtır. Bu süreç içinde üstlendiği görevlerden birisi, toplumsal sorunların teşhisinde ve tanımında rol oynaması, yerel değerlerin tümellik kazandırılmasına olanak vermesidir. Tam da bu noktada felsefede yerellikten tümele gidişi savunmak sanırım kaçınılmazdır.

Felsefenin toplumsal, hatta bireysel sorunlarla ilişkilendirilmesi, onun pratik kaygılara yönelik bir etkinlik olarak tanımlanıp sınırlandırılması anlamına gelmez. Çok iyi bilindiği gibi toplumsal sorunlar, nerden kaynaklandığı ilk bakışta anlaşılamayan, tek bir sebebe bağlı olmayan, kolayca kavramlaştırılamayan, o çağa ve o topluma özgü olabilen, buna karşılık rastgele çözümlerin önerildiği özelliğe sahiptirler. Halbuki felsefe sorgulamaktır ve daha da önemlisi aynı konuda farklı cevaplar üretebilmektir. İşte bu özelliği sayesinde felsefe, toplumsal kültürün dogmatiklikten kurtulup çözüm üreten bir özellik kazanmasına olanak verebilmektedir. Dolayısıyla asıl sorun, felsefenin toplumsal işlevini dikkate almamak ve onu salt spekülative bir alan olarak görmek olacaktır. Felsefe, felsefe tarihinde öğretilen akımların, filozofların görüşlerinin toplamından ibaret değildir; yerellik, felsefenin tümelliğe yönelmesine, yani felsefe tarihini oluşturan akımların oluşmasına olanak veren yapısal bir ön koşuldur.

Bu noktada yerellik ve tümellik arasındaki ilişkiyi özenle ele almak gerekir. Felsefeyi sadece tümellik özelliği açısından tanımlamak onu değersizleştirecek ve deyim yerindeyse laf üreten bir etkinlik konumuna sokacaktır. Felsefeyi yerellikle özdeşleştirmek ise hem felsefenin bir ideoloji haline dönüşmesine hem de o toplumun kültürünün dogmatik ve tutucu bir özellik kazanması amacıyla kullanılmasına zemin hazırlayacaktır. Veya toplum felsefeyi bir düşman olarak görmek, onu sorunların asıl suçlusu olarak nitelemek, hatta yasaklamak gibi bir yanlışın içine kolayca girecektir. Bu gibi olumsuzlukları felsefenin bizzat kendisinin aşması, bunun için kendi yöntemini geliştirmesi gerektiği düşünülebilir. Fakat bunun için önce bir kısır döngünün kırılması gerekir. Bu kısır döngünün çıkış noktasında felsefeye değer vermemek, gereksiz, hatta tehlikeli bir uğraşı olarak görmek bulunmaktadır. Dolayısıyla felsefenin, siyasi, dini veya örneğin ekonomik bir otoritenin yardımıyla yolunu bulmaya mahkûm edilmemesi gerekir.

Her toplumun, dıştan bakıldığında, bir bütün olarak hareket ettiği düşünülür; ama bu bütünlük o toplumun iç dinamikleri aracılığıyla belirlenir. Dolayısıyla öncelikle önemli olan, iç dinamiklerin sağlıklı olarak işlemesidir. Bu iç dinamiklerin sağlıklı ve gerçekçi bir şekilde topluma yön verebilmesi için felsefe kaçınılmaz bir öneme sahiptir. Sonucu tutuculuk olan ideolojik gettolaşma ancak felsefenin sorgulayan özellikleri sayesinde aşılabılır. Fakat daha önce bir toplumun, kendi (yerel) kültürü çerçevesinde iç dinamiklerine etkin bir şekilde varlık kazandırmış olması gerekir.

Türk toplumuna bakıldığında, toplumsal dinamiklere yön veren etkenlerin/iç dinamiklerin belirlenmesinin hiç de zor olmadığını düşünüyorum. Bu dinamiklerin arkasında örneğin Kutatgu Bilig'den, İbn Haldun'dan, Şeyh Edebali'den, Farabi'den, İbn Sina'dan, Yunus Emre'den, Mevlana'dan, Atatürk'den gelen değerler bulunmaktadır. Türk toplumu liyakate önem vererek varlığını sürdürmüştür. Esasen aksi de zaten mümkün olmazdı! Ancak liyakate dayalı bir devlet yapısında kalıcılık mümkün olabilir. Rasyonellik, aslında her toplumun vazgeçilmez bir referans noktası olmak durumundadır; çünkü liyakatin ve ehliyetin temel dayanağıdır.

Türk toplumunun mayasını oluşturan ve dinamiklerine yön veren temel değerlerin *sevgi* ve *adalet* olduğuna inanıyorum. Bu tespitin en güzel örneklerinin Yunus Emre ve Mevlana'da bulunması aslında hiç de sürpriz sayılmamalıdır. Onlar sadece bir şair değildirler; onlar toplumun iç dinamiklerini kavrayabilmişlerdir. Hegel'in "aşılamayan Mevlana" demesi aslında "sevgi"nin felsefi boyutunun, bu ilginç tespitin dikkatimizi çekmeyen bir yönüdür.

"Sevgi" ve "adalet" kültürel ve dolayısıyla yerel içerikli kavramlardır ama aynı zamanda tümelliğin de çıkış noktası durumundadırlar.

Öyle görünüyor ki günümüzde yerelliğin tümelliğe dönüşebilmesi, kavramların bilinen içeriklerinin yeniden tanımlanması, genişletilmesi veya değiştirilmesiyle gerçekleştirilebilir. Mevcut kavramların içeriklerini yeniden kurgulamak, çağın sorunlarını tanımlayabilmemize de olanak verebilir. Günümüzdeki değişimi yakalayabilecek kavramların böyle bir dönüşüme fazlasıyla maruz kalmaları gereklidir. Sevgi ve adalet gibi temel değerlerin içeriklerinin yeniden belirlenmesi kaçınılmazdır.

Teknoloji, tüketim olgusunu da beraberinde getirmektedir. Evet, insan her çağda aynıdır; korkuları, sevinçleri, özlemleri, benlikci yapısı hep varolagalmıştır. Ne var ki bu duygular, teknolojik gelişimin tetiklediği tüketime, tüketime tetiklediği teknolojik gelişimin arasında sıkışıp kalmış ve yeni içerikler kazanmıştır. Teknolojik gelişimin bir yönüyle insanlığı tehdit etmesi korkuların, getirdiği olanaklar ise sıradan ve yüzeysel sevinçlerin birlikte yaşanmasına sebep olmaktadır. Ortaya çıkan bu gibi olguları, eski kavramların içeriğini değiştirmeden anlamak mümkün görünmemektedir. Aslında

günümüzde felsefenin dil analizine yönelmesi hiç de sebepsiz değildir. Çünkü değişim, kavramların içeriklerini de değişime zorlamaktadır. Buradan çıkan çok ilginç bir sonuç, dilin, ahlak dünyasının evi halini almasıdır.

Yukarıda da işaret edildiği gibi "adalet" kavramı öncelikle kültürel ve yerel özelliklere sahiptir. Bu kavram tarih boyunca hemen her toplumda kendine özgü bir yere ve ağırlığa sahip olmuştur. Fakat bilindiği gibi adalet, Türk toplumunda evrensel bir düzeni ve tanrısal gücü temsil etmektedir; bu sebeple de toplumun ve insan davranışlarının temelini oluşturma özelliğine sahiptir.

Ticaret hayatının alış-veriş üzerine kurulduğu bir dönemde adalet, elbette öncelikle doğru tartı ile ilişkilendirilmek durumundadır. Böyle bir toplumda "adalet" kavramının içeriği ister istemez ticaret hayatını düzenleyen bir ilke olarak düşünülecektir. Fakat günümüzde bu kavramın içeriği, yeni başka kavramlarla ilişkili hale gelmiş, değişmiş, zenginleşmiş, yeni özellikler kazanmıştır; diğer bir ifadeyle bu kavram, üst-dil (meta-language) içinde yer almak özelliğine sahiptir. Böyle bir kavram, zaman içinde, hem ilişki içine girdiği kavramlar sayesinde yeni bir içerik kazanabilir hem de bu kavramların anlamına yeni bir içerik kazandırabilir. Bir üst-dil içinde yer alan kavramlar o toplumun iç dinamiklerini biçimleme özelliği taşır, yani diğer kavramların içeriklerini etkileyip belirlemede öncelikleri vardır. Sonuçta bir üst-kavram, o kültürün referanslarını, tercihlerini, yasaklarını belirleyen bir üst-söylem (meta-discourse) olarak karşımıza çıkar. Bir toplumda örneğin "fayda" kavramı, başka bir toplumda "cinsellik" kavramı, diğer bir toplumda "çıkar" kavramı bir üst-söylem halini almış olabilir. Bu gibi kavramlar, diğer kavramlardan adeta daha ayrıcalıklı bir konumda bulunurlar. Çünkü bireysel ve toplumsal davranışları yargılamak, tercihleri belirlemek, doğruları ve yanlışları ayırt etmek ayrıcalığına sahiptirler, çünkü üst-söylem özelliği taşırlar. Elbette her kavram gibi onların da belli bir sözlük karşılığı vardır; fakat diğerlerinden farklı olarak bu gibi kavramlar o toplumun kültürel özelliklerini karakterize ederler; bu özellikleri sayesinde diğer kavramların anlamını belirleyen ve sonuçta iletişimi olanaklı kılan bir referans kavramı³ olarak kullanılırlar.

Dilsel alışkanlıklarımıza bağlı olarak bir kavramın işaret etme özelliği olduğunu düşünürüz; ve dolayısıyla da bir "kalem" kelimesi nasıl ki birtakım nesnelere işaret ediyorsa, örneğin "adalet" kavramının da soyut birtakım özelliklere işaret ettiğini düşünürüz. Ne var ki bazı kavramlar bilinen içerikleri dışında toplumlara ve çağlara göre değişen yepyeni anlamlar yüklenebilirler. Örneğin "adalet" kavramının içeriğini artık karmaşık ekonomik ilişkiler, doğanın korunması veya "şehir" kavramı gibi birbiriyle ilişkisiz gibi duran olgu ve kavramlarla birlikte yeniden tanımlanmak gereklidir. Böyle bir değişimi, salt bir içerik değişikliği olarak görmek ve kavramak söz konusu değildir; çünkü bir üst-söylem özelliği taşıyan kavram, yukarıda da işaret edildiği gibi, belli bir toplumda (bireysel ve toplumsal) davranışlar için bir referans değeri taşır. Ve bu görevi yerine getirebildiği ölçüde o toplumu karakterize eder. Böyle bir kavramı artık sadece işaret etme (indication) özelliği aracılığıyla tanımlamak yeterli değildir. Bu tür bir kavramın içeriğini farklı bir bakış açısıyla sorgulamak ve keşfetmek gerekir; çünkü üst-söylem özelliği taşıyan bir kavramın diğer kavramlarla ilişkisi o toplumun kültürünü karakterize etmek, iç dinamiklerine yön vermek özelliği taşır. Örneğin "iyilik", "yardımseverlik", "çıkarıcılık" birer üst-söylem olarak toplumsal ve bireysel değerlere anlam verir. Bu kavramlar farklı toplumlarda farklı şekilde anlaşılabilirler; bu fark, toplumlararası kültürel özellikleri de karakterize eder. Örneğin "iyilik" olgusunun bir toplumda maddi bir yardımda bulunmak şeklinde, diğer bir toplumda ise öncelikle kişinin eğitimine olanak veren koşulları sağlamak şeklinde bir kullanımı

³ Ural, Ş., "solipsist açıdan nesne kavramı"

olabilir. Yoksul bir toplumda kişiler arası yardımlaşma bireysel tercihler, ama sağlıklı bir sosyal yapısı olan toplumlarda iyilik kurumsal bir içerik çerçevesinde düşünülür. Burada vurgulanması gereken bir nokta, bir kavram üst-dil içinde referans özelliğini koruyabilir; yani birçok davranış "iyilik" kavramı açısından yorumlanıp anlamlandırılır. Ne var ki içeriği değişmedikçe o kavram işlevini de yitirecektir. İyilik yapmak, kurumsal yapının değiştirilmesini, yasaların düzenlenmesini ama özellikle de uyulmasını içermiyorsa, bireylerin insafına ve sınırlı olanaklara bağlı hale gelecektir.

Her toplumun şüphesiz kendine has ahlaki değerleri vardır; bu değerlerden yoksun bir toplum da düşünülemez. Fakat sorun, bu değerlerin içeriklerinin o toplum tarafından nasıl oluşturulduğu, değişen koşullara nasıl uyarlandığıdır. Nitekim iyi bir insan adil bir insan olmak durumundadır; fakat adalet, günümüz koşullarına bağlı olarak örneğin iş ahlakı ve vergi vermek açısından veya birey ve doğa, toplum ve doğa, devlet ve şehir, şehir ve doğa gibi sayısız yeni sarmal ilişkiler açısından tanımlanmadıkça bireylerin kendi vicdanlarını rahatlatmak amacını taşır hale gelecektir. Sonuçta "iyilik", "adalet" gibi kavramların o toplumda üst-söylem olma özellikleri görünüşte kalacak, ama içleri boşalacak ve işlevsizleşeceklerdir.

Toplumumuzda "adalet" kavramı zengin bir tarihsel arka plana sahiptir hem de kültürel içerikli yerel bir kavramdır. Ama "adalet" kavramı çağımızı karakterize edebilecek bir tümelliğe de sahiptir; çünkü günümüzde özellikle ihtiyaç duyulan bir kavramdır.

Not: Metni okumak ve değerlendirmek lütfunda bulunan değerli meslektaşlarıma, Prof. Dr. Zekai Şen'e, Prof. Dr. Celal Türer'e ve Prof. Dr. Hakan Poyraz'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Kaynakça

- Ural, Ş. (2016, Aralık). "Solipsist Açısından «Nesne» Kavramı", VI. Mantık Çalıştayı Kitabı, Ed: Vedat Kamer, Şafak Ural, Mantık Derneği Yayınları, İstanbul, ss. 393-404.
- Ural, Ş. (2016, Aralık). "Newton Fiziği ve Matematik", Bilim Tarihi ve Felsefesi: Tarih ve Problemler, Ed: Doç. Dr. Ömer Bozkurt, Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları, Mardin, ss. 373-382.